

УДК 631.15.128

Морозова Г.С.,
кандидат економічних наук, доцент,
докторант кафедри фінансів,
Харківський національний аграрний університет ім. В.В. Докучаєва

Morozova Ganna,
Candidate of Economic Sciences, Associate Professor,
PhD Student in Finance,
Kharkiv National Agrarian University from V.V. Dokuchaev

УПРАВЛІННЯ КРЕДИТОРСЬКОЮ ЗАБОРГОВАНІСТЮ В ЗАБЕЗПЕЧЕННІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

Морозова Г.С. Управління кредиторською заборгованістю в забезпеченні сталого розвитку сільськогосподарських підприємств. У статті розглянуто економічний зміст категорії «кредиторська заборгованість». Вивчено питання необхідності проведення ефективного процесу управління кредиторською заборгованістю з метою досягнення сталого розвитку підприємства. Визначено, що аналіз кредиторської заборгованості відіграє провідну роль у моделі управління кредиторською заборгованістю підприємства. Враховуючи різні методи та строки погашення кредиторської заборгованості, проведена оцінка її величини, структури та динаміки з використанням прийомів горизонтального і вертикального аналізу на прикладі даних фінансової звітності підприємств. Розрахунки із дебіторами та кредиторами пов'язані із вхідними та вихідними фінансовими потоками. Стан цих розрахунків суттєво впливає на фінансові результати діяльності підприємства та його сталий розвиток. Тому для визначення домінуючого виду зобов'язання було здійснено порівняльний аналіз співвідношення кредиторської і дебіторської заборгованості на підприємстві.

Ключові слова: кредиторська заборгованість, дебіторська заборгованість, сталий розвиток, управління, аналіз, ефективність.

Морозова А.С. Управление кредиторской задолженностью в обеспечении устойчивого развития сельскохозяйственных предприятий. В статье рассмотрено экономическое содержание категории

«кредиторська задолженність». Изучен вопрос необходимости проведения эффективного процесса управления кредиторской задолженностью с целью достижения устойчивого развития предприятия. Определено, что анализ кредиторской задолженности играет ведущую роль в модели управления кредиторской задолженностью предприятия. Учитывая различные методы и сроки погашения кредиторской задолженности, проведена оценка ее величины, структуры и динамики с использованием приемов горизонтального и вертикального анализа на примере данных финансовой отчетности предприятий. Расчеты с дебиторами и кредиторами связаны с входными и выходными финансовыми потоками. Состояние этих расчетов существенно влияет на финансовые результаты деятельности предприятия и его устойчивое развитие. Поэтому был осуществлен сравнительный анализ соотношения кредиторской и дебиторской задолженности на предприятии.

Ключевые слова: кредиторская задолженность, дебиторская задолженность, устойчивое развитие.

Morozova Ganna. Management of accounts payable in ensuring sustainable development of agricultural enterprises. The article deals with topical issues of debt management, which contributes to the sustainable development of the entity. The interpretation of basic concepts by different scientists is analyzed. The main advantages and disadvantages of arrears for the enterprise are outlined. The article deals with the economic content and approaches to the definition of the category "payables" according to legal acts and economic literature. The question of necessity of carrying out an effective process of management of accounts payable in order to achieve sustainable development of the enterprise is studied. It is determined that the analysis of accounts payable plays a leading role in the model of management of accounts payable of the enterprise. Taking into account different methods and terms of repayment of accounts payable, its estimation of size, structure and dynamics using the methods of horizontal and vertical analysis on the example of financial statements of enterprises is carried out. Payments to debtors and creditors are linked to incoming and outgoing cash flows. The status of these calculations significantly affects the financial results of the enterprise and its sustainable development. Therefore, to determine the dominant type of liability, a comparative analysis of the ratio of accounts payable and receivable at the enterprise. The structure of accounts payable by maturity was also investigated in order to find out the state of payment discipline. A comprehensive assessment of the system of relative indicators to determine the state of financial stability and solvency. Mechanisms of effective management for timely response of current accounts payable, correct reflection in the financial statements of the enterprise and uninterrupted work and reliability in the arena of business are defined. The structure of accounts payable by maturity was also investigated in order to find out the state of payment discipline. A comprehensive assessment of the system of relative indicators to determine the state of financial stability and solvency. A comparative one is used to determine the dominant type of liability analysis of receivables and payables.

Key words: accounts payable, accounts receivable, sustainable development, management, analysis, efficiency.

Постановка проблеми. В сучасних умовах господарювання у складі джерел формування засобів для підприємства значну питому вагу мають позикові кошти, а саме кредиторська заборгованість. Вона виникає у зв'язку з тим, що у процесі діяльності підприємства не завжди здійснюють розрахунки з юридичними і фізичними особами одночасно з відвантаженням товару, виконанням робіт та наданням послуг, що приводить до виникнення певних фінансових зобов'язань перед постачальниками та іншими контрагентами господарських відносин. Проте залучення позикових засобів останнім часом спрямоване не на розвиток виробництва, а навпаки, на погашення своїх зобов'язань перед іншими кредиторами. Тому для того, щоб відносини з кредиторами максимально відповідали цілям забезпечення сталого розвитку підприємств, менеджменту компанії необхідно виробити чітку стратегічну лінію щодо характеру залучення і використання позикового капіталу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. З визначеної проблематики питання управління кредиторською заборгованістю на підприємствах сьогодні набули значної актуальності та обговорюються як на науково-теоретичному, так і на практичному рівні. Зокрема, теоретичні та практичні аспекти управління кредиторською заборгованістю суб'єктів господарювання розглянуто у працях багатьох зарубіжних та вітчизняних учених, таких як: І.А. Бланк, Л.В. Таратута, М.П. Хохлов, О.С. Корнієнко, О.М. Шарапа, М.С. Шатковська [1-5].

Проте в економічній літературі не повною мірою досліджено значення управління кредиторською заборгованістю в процесі забезпечення сталого розвитку сільськогосподарських підприємств.

Формулювання мети статті. Метою статті є дослідження стану кредиторської заборгованості сільськогосподарських підприємств України як одного з етапів управління в забезпеченні їхнього сталого розвитку.

Виклад основного матеріалу дослідження. Однією з необхідних умов забезпечення сталого розвитку підприємства є вміння управління кредиторською заборгованістю, що необхідно і для формування іміджу надійного партнера, і для забезпечення ефективної поточної діяльності підприємства. Від ефективності управління кредиторською заборгованістю багато в чому залежить ефективність використання підприємством отриманих фінансових ресурсів, що значно знижує ризик неспроможності та банкрутства підприємства. Аналіз кредиторської заборгованості відіграє в цьому процесі провідну роль, тому що забезпечує обліково-аналітичною інформацією у процесі розроблення та прийняття управлінських рішень щодо кредиторської заборгованості.

Кредиторська заборгованість є невід'ємною частиною роботи будь-якого підприємства, оскільки в ринкових умовах воно одночасно виступає споживачем та виробником продукції, робіт, послуг. Наявність дебіторської та кредиторської заборгованості зумовлена також неузгодженістю грошових потоків

підприємств у часі та є необхідною для підтримання певних виробничих циклів господарюючих суб'єктів. Однак потрібно відмітити, що це явище є не дуже бажаним для підприємств, особливо це стосується наявності дебіторської заборгованості, її зростання та переходу у безнадійну. Кредиторська заборгованість певною мірою менш загрозна, оскільки не відволікає грошові кошти з обороту та забезпечує отримання необхідних товарів та робіт, однак потрібно також не переобтяжувати підприємство боргами та стежити за їх своєчасною сплатою для збереження партнерських відносин та позитивного іміджу підприємства.

Для поглибленого вивчення цієї наукової проблеми розглянемо стан та тенденції зміни кредиторської та дебіторської заборгованості підприємств України, а також їхню частку у валовому внутрішньому продукті держави (табл. 1).

Досліджуючи дебіторську заборгованість підприємств України за 2015–2018 рр., відмітимо, що темпи її зростання найбільшими були в 2016 р. щодо попереднього року – 156,7%. У 2017 р. порівняно з 2016 р. сума дебіторської заборгованості зменшилася на 12,3%, що свідчить про повернення грошових коштів в оборот підприємств України.

Водночас аналіз зміни кредиторської заборгованості свідчить про поступове щорічне її нарощування, що підтверджується відповідними значеннями темпів зростання.

Порівнюючи між собою суми дебіторської та кредиторської заборгованостей, слід відмітити одностороннє перевищення дебіторської заборгованості над кредиторською протягом усього періоду дослідження. При цьому максимальний рівень цього перевищення було зафіксовано в 2016 р. – 1358 205 млн. грн., що на 1037 264,9 млн. грн. більше, ніж у попередньому році, коли рівень цього підвищення був найменшим – 320 940,1. Подібне перевищення дебіторської заборгованості над кредиторською означає відволікання коштів з господарського обороту і в подальшому може привести до необхідності залучення дорогих кредитів банку і позик для забезпечення поточної виробничо-господарської діяльності підприємства.

Відмітимо також, що на тепер є дуже багато показників виміру економічного розвитку країни, проте основним показником на макrorівні все ж таки залишається валовий внутрішній продукт (ВВП), який характеризує сукупну ринкову вартість кінцевих товарів та послуг, вироблених підприємствами, організаціями та установами в поточному періоді на економічній території країни. За даними табл. 1, упродовж 2015–

2018 рр. ВВП мав тенденцію до щорічного зростання. Така динаміка вказувала на незначне, проте все ж таки зростання економіки України загалом.

Як свідчать статистичні дані, основну роль у фінансуванні оборотних активів підприємств реального сектору економіки в Україні стала відігравати кредиторська заборгованість, обсяги якої ростуть. Водночас частка кредиторської заборгованості у ВВП за 2015–2018 рр. поступово знижувалася, що свідчить про зростання ВВП більшими темпами, ніж заборгованостей. До того ж, відмітимо, що питома вага кредиторської заборгованості у ВВП значно менша від дебіторської.

Наступним кроком дослідження був аналіз стану кредиторської заборгованості на вітчизняних підприємствах у розрізі основних видів економічної діяльності (табл. 2).

Так, загальна сума кредиторської заборгованості підприємств України за 2018 рік збільшилася на 389 751,3 млн. грн. і станом на 1 січня 2019 р. становила 3 327 258,9 млн. грн.

Найбільшу частку в загальній структурі кредиторської заборгованості становила кредиторська заборгованість підприємств промисловості (39,6%) та оптової і роздрібною торгівлі (34,9%). Відповідно, найнижча питома вага кредиторської заборгованості була характерна для підприємств освіти – 0,02%.

Відмітимо також і той факт, що за всіма видами економічної діяльності протягом досліджуваного періоду було зафіксовано збільшення кредиторської заборгованості. Виняток становили лише сільське господарство, професійна, наукова та технічна діяльність, за якими відбулося зменшення кредиторської заборгованості відповідно на 10 739,2 та 28 389,2 млн. грн. Знизилася також і частка кредиторської заборгованості сільськогосподарських підприємств: із 6,4% в 2017 р. до 5,3% в 2018 р.

Враховуючи роль сільського господарства в економічному розвитку країни, нами були досліджені ланцюгові та базисні індекси зміни поточної кредиторської заборгованості сільськогосподарських підприємств України за 2013–2018 рр. (табл. 3).

Дані дослідження показали, що лише в 2018 р. ланцюговий індекс зміни поточної кредиторської заборгованості був меншим, ніж 100% (94,3%), а відповідно, це свідчить про зменшення кредиторської заборгованості порівняно з 2017 р. За всіма іншими роками значення ланцюгових індексів було більше за 100%, що свідчить про збільшення кредиторської заборгованості проти попереднього року, причому максимальне таке збільшення було зафіксовано в 2015 р. – на 89,9%.

Таблиця 1

Частка дебіторської та кредиторської заборгованості підприємств України у ВВП

Показники	Роки			
	2015	2016	2017	2018
Дебіторська заборгованість, млн грн.	2517203,5	3945631,4	3459248,2	3873246,9
Темпи зростання дебіторської заборгованості, %	128,2	156,7	87,7	112,0
Кредиторська заборгованість, млн грн.	2196263,4	2587426,8	2928507,6	3327258,9
Темпи зростання кредиторської заборгованості, %	126,7	117,8	113,2	113,6
Перевищення дебіторської заборгованості над кредиторською, млн грн.	320940,1	1358205	530740,6	545988
ВВП, млн грн.	1979458	2383182	2982920	3558706
Частка дебіторської заборгованості у ВВП, %	127,2	165,6	116,0	108,8
Частка кредиторської заборгованості у ВВП, %	111,0	108,6	98,2	93,5

Таблиця 2

**Динаміка обсягів та структури кредиторської заборгованості підприємств України
за видами економічної діяльності за 2017–2018 роки**

Показники	станом на 1 січня 2018 року		станом на 1 січня 2019 року		Відхилення (+;-) 2018 р. від 2017 р.	
	млн грн.	%	млн грн.	%	млн. грн.	у %
Усього, млн грн.:	2928507,6	100,0	3327258,9	100,0	389751,3	X
у тому числі: сільське, лісове та рибне господарство	186827,6	6,4	176088,4	5,3	-10739,2	-1,1
промисловість	1179731,2	40,3	1316963,4	39,6	137232,2	-0,7
будівництво	95385,1	3,3	122713,0	3,7	27327,9	0,4
Оптова та роздрібна торгівля	943228,0	32,2	1159851,4	34,9	216623,4	2,7
Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність	136308,6	4,7	146438,3	4,4	10129,7	-0,3
Тимчасове розміщення й організація харчування	6148,4	0,2	7647,7	0,2	1499,3	0,0
Інформація та телекомунікації	35287,7	1,2	41139,5	1,2	5851,8	0,0
Фінансова та страхова діяльність	42234,4	1,4	50956,2	1,5	8721,8	0,1
операції з нерухомим майном	110912,4	3,8	135762,3	4,1	24849,9	0,3
Професійна, наукова та технічна діяльність	6148,4	4,7	7647,7	3,2	-28389,2	-1,4
Діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування	46065,2	1,6	49481,8	1,5	3416,6	-0,1
освіта	343,6	0,01	612,3	0,02	268,7	0,01
охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	3534,3	0,1	4212,8	0,1	678,5	0,0
Мистецтво, спорт, розваги та відпочинок	4837,0	0,2	5870,3	0,2	1033,3	0,0
Надання інших видів послуг	1257,6	0,04	1504,2	0,05	246,6	0,002

Таблиця 3

**Ланцюгові та базисні індекси зміни поточної кредиторської заборгованості
сільськогосподарських підприємств України за 2013–2018 рр.**

Рік	Поточна кредиторська заборгованість сільськогосподарських підприємств, млн грн.	Ланцюговий індекс зміни поточної кредиторської заборгованості сільськогосподарських підприємств, %	Базисний індекс зміни поточної кредиторської заборгованості сільськогосподарських підприємств, %
2013	50566,8	100,0	100,0
2014	72116,0	142,6	142,6
2015	136982,5	189,9	270,9
2016	172120,3	125,7	340,4
2017	186827,6	108,5	369,5
2018	176088,4	94,3	348,2

Відповідно, за весь період дослідження поточна кредиторська заборгованість сільськогосподарських підприємств збільшилася на 248,2% (або в 3,48 раза), про що свідчить значення базисного індексу зміни кредиторської заборгованості в 2018 р.

Аналіз кредиторської заборгованості не може бути розглянутий в повному або у найбільш точному обсязі за одним методом аналізу. Необхідно використовувати одразу декілька класичних методів аналізу кредиторської заборгованості: 1) горизонтальний (трендовий) аналіз – у процесі аналізу визначають абсолютні та відносні зміни величини різних статей звітності за попередній або звітний період; 2) вертикальний аналіз полягає в розрахунку частки окремих складових фінансових показників та вплив кожної складової частини на результат загалом, тобто вивчення структури окремих показників на початок і кінець періоду; 3) факторний аналіз – за його допомогою виявляються причини зміни абсолютних і відносних фінансових показників, розраховується вплив факторів на зміну фінансового показника; 4) порівняльний аналіз базується на зіставленні значень окремих груп аналогічних показників; 5) коефіцієнтний аналіз застосовується

для розрахунку рівня і динаміки відносних показників фінансового стану.

В економічній літературі із сучасних підходів до аналізу кредиторської заборгованості виділено найбільш розповсюджений – аналіз величини, динаміки, складу і структури його заборгованості. Тож, використовуючи горизонтальний та вертикальний методи аналізу за даними форми № 1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)», нами було досліджено динаміку складу та структури поточної кредиторської заборгованості сільськогосподарських підприємств України за 2016–2018 рр. (табл. 4).

З таблиці 4 видно, що кредиторська заборгованість на кінець звітного періоду порівняно з початком збільшилася на 3968,1 млн. грн. Це відбулося за рахунок збільшення поточної кредиторської заборгованості за товари, роботи та послуги – на 33 925,10 млн. грн., за розрахунками з бюджетом – на 34,80 млн. грн., зі страхування – на 125,40 млн. грн., з оплати праці – на 439,0 тис. грн. Водночас інша поточна кредиторська заборгованість суттєво зменшилася – на 30 556,20 млн. грн. Всі ці фактори і зумовили зміну загальної суми поточної кредиторської заборгованості

Таблиця 4

**Динаміка складу та структури поточної кредиторської заборгованості
сільськогосподарських підприємств України за 2016–2018 рр.**

	2016 р.		2017 р.		2018 р.	
	млн. грн.	%	млн. грн.	%	млн. грн.	%
Поточна кредиторська заборгованість, усього	172120,3	100,0	186827,6	100,0	176088,4	100,0
у т.ч. за товари, роботи, послуги	54236,4	31,5	65847,0	35,2	88161,5	50,1
за розрахунками з бюджетом	4587,6	2,7	4287,5	2,3	4622,4	2,6
зі страхування	313,1	0,2	416,3	0,2	438,5	0,2
з оплати праці	1223,5	0,7	1267,0	0,7	1662,5	0,9
інша поточна кредиторська заборгованість	111759,7	64,9	115009,8	61,6	81203,5	46,1

сільськогосподарських підприємств протягом досліджуваного періоду.

У структурі кредиторської заборгованості на початок звітної періоду найбільшу питому вагу займала інша поточна кредиторська заборгованість – 64,9% та кредиторська заборгованість за товари, роботи та послуги – 31,5%. На кінець звітної періоду ці ж статті кредиторської заборгованості також мали найбільшу частку, тільки вже на частку кредиторської заборгованості за товари, роботи та послуги припадало 50,1% поточної кредиторської заборгованості сільськогосподарських підприємств, а на іншу поточну кредиторську заборгованість – 46,1%.

Найменшу питому вагу, яка не змінювалась протягом досліджуваного періоду, мала поточна кредиторська заборгованість зі страхування – 0,02%.

Для оцінки стану розрахунків із кредиторами розраховують показники оборотності кредиторської заборгованості, такі як коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості, який показує збільшення (зменшення) комерційного кредиту, який надається підприємству, та середній строк оборотності кредиторської заборгованості (відображає середній строк повернення боргів підприємства (табл. 5)).

Відмітимо, що коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості було визначено шляхом ділення суми закупівель для поточної діяльності підприємства у звітному періоді на середню кредиторську заборгованість постачальникам.

Середню тривалість погашення кредиторської заборгованості у днях, що була необхідною для розрахунків із кредиторами, які обслуговують поточну діяльність в частині придбання, розраховують діленням кількості днів у календарному році на вищезазначений коефіцієнт оборотності.

Відповідно, за досліджуваний період зазначений коефіцієнт мав чітку тенденцію до збільшення, що в межах економічної інтерпретації показника мало позитивний вплив на результати діяльності підприємства, оскільки автоматично означало прискорення

тривалості 1 обороту кредиторської заборгованості (зі 156 до 122 днів).

Водночас зауважимо, що показники оборотності кредиторської заборгованості у частині придбання для поточної діяльності підприємства порівнюють із показниками оборотності дебіторської заборгованості. Так, розрахований аналогічним чином коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості сільськогосподарських підприємств України також мав тенденцію до зростання протягом досліджуваного періоду, що позитивно вплинуло на суттєве прискорення тривалості 1 обороту дебіторської заборгованості (з 988 днів у 2016 р. до 227 днів у 2018 р.).

Той факт, що тривалість обороту кредиторської заборгованості менша за тривалість 1 обороту дебіторської заборгованості, свідчить про те, що сільськогосподарські підприємства вміють втримувати позики менше, ніж дозволяють це своїм боржникам.

Аналіз стану поточних розрахунків із кредиторами завершують вивченням співвідношення кредиторської і дебіторської заборгованості підприємства. Для цього за даними бухгалтерського балансу здійснюють розрахунки, наведені в таблиці 6.

Як видно із таблиці 6, загальне співвідношення сум кредиторської і дебіторської заборгованості у звітному році було не на користь сільськогосподарських підприємств України. Протягом усього періоду дослідження залучені через розрахунки кошти кредиторів в оборот підприємства були меншими від вилучених коштів у дебіторську заборгованість. В 2014 р. на 1 грн. кредиторської заборгованості припадало 2,1 грн. дебіторської заборгованості, тоді як на кінець 2018 р. – 1,85 грн.

Тож, аналізуючи стан поточних розрахунків із кредиторами, необхідно враховувати, що дебіторською заборгованістю неможливо погасити кредиторську заборгованість за винятком взаємозаліку. Крім того, кредиторська заборгованість не є нормальним джерелом покриття дебіторської заборгованості, оскільки взаємне кредитування законодавством заборонено.

Таблиця 5

Оцінка стану дебіторської та кредиторської заборгованості сільськогосподарських підприємств України

Показники	Роки		
	2016	2017	2018
Обсяг реалізованої продукції підприємствами сільського господарства, млн грн.	403645,8	454380,1	525096,9
Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості	0,4	1,2	1,6
Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості	2,3	2,4	3,0
Тривалість 1 обороту дебіторської заборгованості, днів	988,0	293,8	227,0
Тривалість 1 обороту кредиторської заборгованості, днів	155,6	150,1	122,4

Співвідношення дебіторської та кредиторської заборгованості сільськогосподарських підприємств України

Роки	Дебіторська заборгованість, млн грн	Кредиторська заборгованість, млн грн	Співвідношення дебіторської та кредиторської заборгованості, %
2014	151461,0	72116,0	47,6
2015	342782,5	136982,5	40,0
2016	1092111,3	172120,3	15,8
2017	365703,9	186827,6	51,1
2018	325880,5	176088,4	54,0

Висновки. Таким чином, із метою досягнення сталого розвитку підприємства необхідно застосовувати постійний моніторинг, сучасні методи оцінки, а також впровадити чітку організацію управління його кредиторською заборгованістю. Для поліпшення стану розрахунків із кредиторами необхідно дотримуватися розрахунково-платіжної дисципліни, розробляти на основі даних облікової і аналітичної інформації такі управлінські рішення, які би сприяли оптимізації

обсягу та структури заборгованості, недопущенню виникнення невиправданих боргів, прискоренню оборотності коштів, вкладених у розрахунки. А тому контроль за станом кредиторської заборгованості є необхідною передумовою сталого розвитку підприємства, адже, перш ніж надати кредит або здійснити фінансові вкладення, з особливою ретельністю аналізують бухгалтерську звітність клієнтів, у тому числі їхні боргові зобов'язання.

Список використаних джерел:

1. Бланк И.А. Финансовый менеджмент: Т.1. К.: НикаЦентр, 2004. 656 с.
2. Таратута Л.В. Управління поточною дебіторською заборгованістю в умовах кризи. *Сталий розвиток економіки: Всеукр. наук.-виробнич. журнал*. 2011. № 4. С. 220–228;
3. Хохлов М.П., Корнієнко О.С. Управління дебіторською та кредиторською заборгованістю підприємства. *Економіка та управління підприємствами*. 2017. Вип. 10. С. 402–407.
4. Шарапа О.М. Особливості економічного аналізу кредиторської заборгованості підприємства. *Міжнародний науковий журнал*. 2016. Вип. 4. С. 91–101.
5. Шатковська М.С. Управління кредиторською заборгованістю на основі її аналізу. *Актуальні соціально-економічні та правові проблеми розвитку України та її регіонів: Матеріали X Міжнародного круглого столу*, м. Одеса, 10 травня 2019 р. Одеса, 2019. С. 177–180.

References:

1. Blank, I.A. (2004), *Finansovyy menedzhment*, Vol. 1, Nika-Centr, Kyiv, 656 p.
2. Taratuta, L.V. (2011), «Upravlinnja potочноju debitors'koju zaborhovanistju v umovah kryzy», *Stal'nyj rozvytok ekonomiky, Vseukr. nauk.-vyrobnych. Zhurnal*, No. 4, pp. 220–228.
3. Khokhlov, M.P. & Korniyenko O.S. (2017). *Upravlinnja debitorskoju ta kredytorskoju zaborhovanistju pidpryemstva* [Management of accounts receivable and payables of the enterprise]. *Ekonomika ta upravlinnja pidpryemstvamy*. – Business Economics and Management, Vol. 10, Pp. 402–407. [in Ukrainian]
4. Sharapa, O. (2016). *Osoblyvosti ekonomichnoho analizu kredytors'koyi zaborhovanosti pidpryemstva* [Features of the economic analysis of accounts payable of the enterprise]. *Mizhnarodnyy naukovyy zhurnal*. – International scientific journal, Vol. 4, pp. 91–101. [in Ukrainian]
5. Shatkovska, M.S. (2019). *Upravlinnja kredytorskoju zaborhovanistju na osnovi yii analizu* [Management of accounts payable on the basis of its analysis]. *Materialy X Mizhnarodnoho kruglogo stolu «Aktual'ni sotsial'no-ekonomichni ta pravovi problemy rozvytku Ukrainy ta yiyi regioniv»* (10 travnya 2019 roku, m. Odesa) / MON Ukrainy; ONU im. I.I. Mechnykova. – Abstracts of X International Round Table «Current Socio-Economic and Legal Problems of Ukraine and its Regions Development» (May 10, 2019, Odesa) / MES of Ukraine, Mechnikov ONU. Odesa: OFFSETiK, Pp. 177–180. [in Ukrainian]